

Indre By og Christianshavns Lokaludvalg
Københavns Kommune
Rådhuspladsen 1
1550 København V

Att. Julie Nørlev

København 06.05.2026

Indsigelse mod etablering af en ny toiletbygning på Gammel Torv

På vegne af Den suhrske Stiftelse, fremsendes hermed indsigelse mod etablering af en ny stor toiletbygning, på Gammel Torv og særdeles udfør og tæt op ad ejendommen Gammel Torv 22.

Den suhrske Stiftelse er taknemmelige for, at der er åbnet op for at indgive indsigelse mod opførelsen af toiletbygningen på den besluttede placering. Til orientering er denne indsigelse en opfølgning på en tidligere fremsendt indsigelse og efterfølgende klage, i 2024,

Den Suhrske Stiftelse er ejer af den fredede ejendom Gammel Torv 22, som igennem adskillige år har huset den offentlige institution, Folketingets Ombudsmand.

Såvel ejer som lejer, og ikke mindst borgere med gang i ejendommen, vil være generet af en toiletbygning i den tiltænkte placering, tæt op ad facaden udfør Gammel Torv 22.

Den Suhrske Stiftelse ønsker således at gøre indsigelse på følgende grundlag:

- Gammel Torv er Københavns ældste torv med adskillige fredede ejendomme i torvets nordre del, alle med Caritas Brønden som center og omdrejningspunkt. Det visuelle samspil mellem torvets samtidige ejendomme, opført umiddelbart efter Københavns brand i 1795, vil med toiletbygningens størrelse, placering og udtryk, blive væsentligt forringet. Særligt torvets afgrænsning mod nordøst vil blive svækket, da det visuelt bliver afskåret fra den øvrige del af torvet.
- For Gammel Torv 22 vil toiletbygningen medføre, at den i øvrigt nyistandsatte, klassicistiske og symmetriske facade, som altid har udgjort et positiv for torvet, ikke længere kan aflæses i sin helhed da en stor del af stueetagen vil være skjult af toiletbygningen.
- Placeringen af toiletbygningen foran og tæt opad Gammel Torv 22, vil medføre væsentlige udsynsmæssige gener fra ejendommen, da toiletbygningen spærrer udsynet til pladsen fra vinduerne i stueetagen.

For borgere med ærinde hos Folketingets Ombudsmand, som er en offentlig institution, vil toiletbygningen og dens placering medføre, at portåbningen som er adgangsvejen til ejendommen, vil blive svær at lokalisere. Herudover vil det faktum, at portåbningen bliver "gemt" bag toiletbygningen forventeligt medføre en vis grad af utryghed for gående færdsel til Gammel Torv 22. Desuden vil det være nødvendigt, faktisk kan det ikke undgås, at passere tæt forbi toiletbygningen ved et ærinde i ejendommen Gammel Torv 22, hvorfor der vil være lugtgener for såvel ejendommens brugere, som torvets gæster.

- Kørsel til og fra portåbningen, herunder for gangbesværede, som i dag køres til- og sættes af foran portåbningen, vil blive væsentlig vanskeliggjort af toiletbygningens placering.

- Toiletbygningen vil ikke tilføre kvalitet for Gammel Torv, hverken kulturhistorisk, arkitektonisk eller til det liv, der er på pladsen og de erhverv der er i de omkringværende ejendomme. Endelig skal det nævnes, at Gammel Torv i forvejen er præget af meget andet byinventar, bla. et stort område med cykelstativer, plinte etc, og tilføjelsen af en toiletbygning styrker ikke oplevelsen af Københavns ældste torv.
- Det anbefales, at Gammel Torv helt friholdes for toiletbygningen, da den dels skæmmer torvet, dels forringer aflæsningen af torvepladsen, dels spærrer for det visuelle samspil mellem de smukke fredede ejendomme, som alle forbindes af Caritas Brønden.

Uddrag fra "Fredningslistens kort over fredede ejendomme" på Gammel Torv og Nytorv.

Forslag til en alternativ placering af toiletbygningen:

For at imødesee behovet for offentlige toiletter både i nattelivet men også for turister og gæster i dagtimerne, forslås derfor en alternativ placering.

Det anbefales at placere toiletbygningen på Rådhuspladsen, for enden af Vestergade. Dermed er toiletbygningen visuelt centralt placeret for gæster i såvel dag- som nattetimer, både fra Vestergade, og på Rådhuspladsen samt fra Vesterbrogade. Ligeledes vil den være i rimelig afstand fra gæster i såvel Studiestræde som på Strøget

Toiletbygningen vil med denne placering virke mindre anmassende da den omslutes af træer og åben plads, fremfor en placering på Gammel Torv, hvor der er tæt omsluttende bebyggelse.

Endeligt henvises der til, at der få meter fra den tiltænkte placering på Gammel Torv, allerede findes både et toilet og et pissoir på Nytorv. Evt. kan der opsættes et oplyst skilt, som viser hen til disse faciliteter.

Hvis kapaciteten i de eksisterende toiletfaciliteter på Nytorv ikke er tilstrækkelige, anbefales det, at disse udvides.

Se oversigtskort på næste side.

Der anmodes derfor om, at toiletbygningens placering på Gammel Torv vil blive taget op til ny vurdering, og at der i stedet vælges en alternativ placering, som ikke kompromitterer det historiske torv med dets smukke bygninger, erhverv og beboere omkring Caritas Brønden.

🟡 Forslag til prioriteret placering af toiletbygning markeret med gul

🟢 Eksisterende toiletfaciliteter på Nytorv

🔴 Sekundært forslag markeret med rød

Vedhæftet:

Indsigelse af 13.09.2024 sendt til Københavns Kommune Miljø- og Teknikforvaltningen

Klageskrivelse af 20.12.2024, fremsendt til:

- Københavns Kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen
- Borgmester for Teknik- og Miljø, Line Barfod
- Københavns Kommune, Område for bygninger

Med venlig hilsen

Camilla Løntoft Nybye

Arkitekt MAA, MSc, Kgl. Bygningsinspektør

.....
.....

København, den 20. december 2024

Klage over etablering af en ny stor toiletbygning tæt op ad ejendommen Gammel Torv 22

På vegne af Den suhrske Stiftelse, fremsendes hermed klage over-, og krav om annullering af, Københavns Kommunes Teknik- og Miljøforvaltnings beslutning om at etablere en ny stor toiletbygning, i en ny placering, hvor der ikke før har været nogen toiletbygning, udfor og tæt op ad ejendommen Gammel Torv 22.

Nærværende klage er en opfølgning på den tidligere fremsendte indsigelse af 13.09.2024. (Sagsnummer i F2 2024 - 18891. Sagsnummer i eDoc 2024-0331176)

Københavns Kommunes Teknik- og Miljøforvaltnings beslutning om placering af en stor toiletbygning udfor Gammel Torv 22, forlanges omstødt på følgende grundlag, nævnt under position 1, 2, 3, 4 og 5:

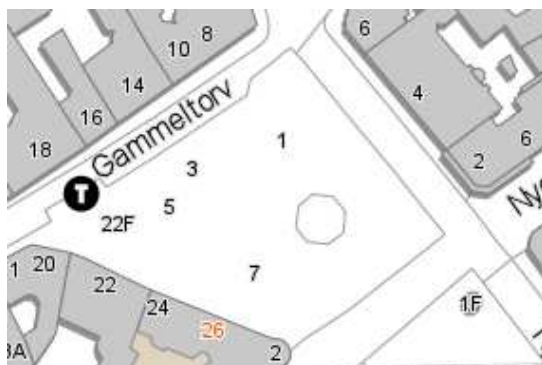
1. Placeringen, som anført i Københavns Kommunes svarskrivelse af 25. november 2025, har ikke været belyst under den politiske proces. Under den politiske proces var placeringen en anden, nemlig 22F (den eksisterende) ud mod Vestergade.

Uddybning:

Den i svarskrivelsen, af 25. november 2024, anførte placering udfor Gammel Torv 22 har ikke indgået i noget dokumentationsmateriale, og beslutningen om placeringen indgår ikke noget sted i fremsendte dokumentationsmateriale fra den politiske proces.

I det fremsendte dokumentationsmateriale er det anført, at toiletbygningen skulle have været placeret samme sted, som den eksisterende toiletsøjle. Placeringen udfor Gammel Torv er fremkommet efter beslutningsprocessen.

Beslutningen må derfor underkendes, da placeringen ikke fremgår i beslutningsgrundlaget.

T.v.: Kort fra Københavns Kommunes hjemmeside, "Find et offentligt toilet". I beslutningsgrundlaget for den nye toiletbygning er der anført samme placering som det eksisterende, 22F.

T.h.: Kort indsat i besvarelse af 25.11.2024, med placering af den nye, store toiletbygning i en anden placering end anført i beslutningsgrundlaget.

2. Der foreligger ingen behovsanalyse der påviser behovet for øgede toiletfaciliteter på Gammel Torv. Beslutningen om etablering af en stor toiletbygning er således ubegrundet, og kræves ophævet.

Uddybning:

Lokaludvalget for Indre By har ikke gennemført en borgerforespørgsel for påvisning af et behov for øgede toiletfaciliteter på Gammel Torv, og der er intet i beslutningsgrundlagets dokumenter, som påviser et behov for øgede toiletfaciliteter på Gammel Torv. Det kan dermed konkluderes, at beslutningen om etablering af en stor toiletbygning dens placering udelukkende er baseret på en antagelse.

Beslutningen hviler derfor ikke kun på et uretmæssigt grundlag, men også på et ubegrundet grundlag.

3. Der har ikke har været en partshøring, på trods af, at den nye toiletbygning er af en væsentlig størrelse, hvor både størrelse og placering afviger kraftigt fra den eksisterende toiletsøjle. Det er afvigelser fra eksisterende forhold, som medfører væsentlige gener for både ejer, lejer af Gammel Torv 22 (den offentlige institution Folketingets Ombudsmand), og ikke mindst borgere med ærinde hos Folketingets Ombudsmand. Partshøringen har ikke fundet sted, hvorfor processen og beslutningen må underkendes. Der kræves som minimum en partshøring og en ny beslutningsproces.

Uddybning:

Den nye store toiletbygning er knap 3m høj, og 6,4m bred, og adskiller sig i sit udtryk fra omgivelserne, og vil med sin placering i bedste fald flugte portåbningen, og i værste fald rage ind foran portåbningen og vil efterlade en smal passage mellem øvrigt byinventar og toiletbygning, frem til portåbningen og handicapringetrykket til Folketingets Ombudsmand.

Erfaringsmæssigt, vil der blive urineret udenfor, og opad toiletbygningen, og med den tætte placering 7-8m fra Gammel Torv 22, opstår et ugeneret areal, hvor der også erfaringsmæssigt indbydes til overnatning af hjemløse, samt efterladenskaber som afføring og skrald.

Den offentlige institution, Folketingets Ombudsmand, har gennem mange år haft til huse i ejendommen Gammel Torv 22, med daglig adgang for borgere med ærinde i institutionen.

Med toiletbygningens placering foran og tæt opad Gammel Torv 22, vil ejendommens lejere, Folketingets Ombudsmand, blive udsat for væsentlige udsynsmæssige gener, da toiletbygning spærrer for vinduerne i stueetagen, lugtgener fra div. efterladenskaber og urin, ligesom kørsel til og fra gårdarealet (eneste adgangsvej) vil blive væsentlig vanskeliggjort for ikke at sige er en umulig manøvrering. Se indsatte luftfotoграфи med indtegning af eksisterende byinventar og den nye store toiletbygning.

For borgere med adgang til institutionen Folketingets Ombudsmand, vil toiletbygningen og dens placering medføre gener, da adgangsvejen bliver utryk og uhumsk. Man kan kun passere, tæt opad toiletbygningen, hvor der i dagtimerne vil være lugtgener og efterladenskaber såsom afføring og skrald.

Passagen mellem toiletbygningen og Gammel Torv 22 vil erfaringsmæssigt tillige indbyde til ophold af f.eks. hjemløse.

Herudover vil toiletbygningen og dens placering medføre kraftige gener for borgere med gangbesvær, med ærinde i Gammel Torv 22, da kørsel frem til – og parkering foran portåbningen og handicappingetrykket ikke længere vil være mulig.

For Den Suhrske Stiftelse medfører placeringen væsentlige gener da ejendommen udsættes for værdiforringelse, og at udlejning af ejendommen efterfølgende vil være særdeles vanskelig, begge grundet de vilkår toiletbygningen vil medføre.

Luffoto af Gammel Torv, med den nye store toiletbygning indplaceret som anført i svarskrivelse fra Københavns Kommune af 25.11.2024 og med markering af eksisterende byrumsinventar.

Arealet er i forvejen tæt besat med cykelstativer, plinter, ventilationsopbygning fra undergrunden, EL-skab, affaldsspande og bænke (markeret med rødt) samt en fortovsrestaurant.

Kørsel til og fra ejendommen Gammel Torv 22 spærres af toiletbygningen, og afsætning og afhentning af gangbesværede borgere til Folketingets Ombudsmand vil kun vanskeligt være muligt.

Herudover vil passagen, frem til portåbningen, erfaringsmæssigt blive præget af skrald og lugt af urin og arealet mellem Gammel Torv 22 og toiletbygningen vil være et ugeneret sted for overnatning af hjemløse.

Rønnow Arkitekter A/S
E ra@ra.dk
www.ronnowarkitekter.dk
CVR-nr. 18 73 82 95

Adresse
Strandgade 27b, 2.
DK-1401 København K
T +45 59 44 32 00

Indehavere
Mette Prip Bonné, arkitekt MAA
Camilla L. Nybye, arkitekt MAA/MSc
Inge-Lise Kragh, arkitekt MAA, NORDMAK

Bank
Jyske Bank
Reg. nr. 5037
Kontonr. 118587-2

4. Dokumenterne viser, at toiletbygningen specifikt er tiltænkt nattelivets gæster i Vestergade, og det er påtalt, at beværtningerne ikke selv tilbyder deres gæster toiletfaciliteter. Beslutningen om en toiletbygning på Gammel Torv kræves annulleret, da Københavns Kommunes ønske om at påtage sig ansvaret for beværtningernes toiletbehov, ikke vil virke efter hensigten ved placeringen udfør Gammel Torv 22, da den ikke er synlig fra Vestergade. Herudover er det ikke rimeligt, at Københavns Kommune ønske om at overtage ansvaret for at tilbyde toiletfaciliteter til nattelivets gæster fuldstændigt overtrumfer Kommunes ansvar for at varetage historiske bymiljøer og borgernes ret (læs Den Suhrske Stiftelse og gæster til den offentlige institution, Folketingets Ombudsmand).

Uddybning:

Der intet i dokumenterne der påviser, at Københavns Kommune søger at pålægge beværtningerne ansvaret, derimod overtages ansvaret fra beværtningerne.

Der er intet i dokumenterne der påviser, at Københavns Kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen, har forsøgt at finde bedre og alternative løsninger.

5. Der er er intet i beslutningsgrundlaget, der bevidner, at der er taget hensyn til det særlige arkitektur- og kulturhistoriske miljø, som udgøres af de samtidige historiske ejendomme ud til Gammel Torv, alle opført umiddelbart efter Københavns brand i 1795. Af disse bygninger udgør facaden på Gammel Torv 22 et væsentligt element. Betydningen af Gammel Torv 22 er specifikt udtrykt gennem fredningsværdierne for ejendommen. Det kræves, at Miljø- og Teknikforvaltningen lever op til Kulturministeriets retningslinjer for kommunernes planlægning, samt Københavns Kommunes egen arkitekturpolitik og Kommuneplan 2024. Beslutningen om en ny stor toiletbygning på Gammel Torv kræves annulleret, da den hverken opfylder Kommuneplanens forudsætninger eller arkitekturpolitikken, men derimod ødelægger historiske miljøer til fordel for tissetrængende nattegæster.

Uddybning:

Toiletbygningens størrelse og placering vil påvirke oplevelsen af det historiske bymiljø på Gammel Torv i kraftig negativ henseende. Et kultur- og arkitekturhistorisk miljø, som netop er udtrykt i fredningsværdierne for Den Suhrske Gård, Gammel Torv 22. Her står bla:

”Den miljømæssige værdi for Den Suhrske Gård knytter sig til beliggenheden ved torvet, som for en stor del er omkranset af bygninger fra 1800-tallet, og hvor huset indtager en prominent plads over for Caritas-springvandet”.

For Gammel Torv 22 medfører toiletbygningens placering, at den fredede bygnings klassicistiske og symmetriske facade fremover kun kan opleves i sin helhed, helt tæt på, da toiletbygningen spærrer.

Den visuelle forbindelse mellem Caritasspringvandet og Den Suhrske gård ophører, da toiletbygningen spærrer.

Det selvforstærkende visuelle samspil mellem de samtidige ejendomme, opført umiddelbart efter Københavns brand i 1795, ud mod Gammel Torv, vil med toiletbygningens størrelse, placering og udtryk, blive væsentligt forringet.

Generelt præges det oprindeligt veldefinerede byrum, Gammel Torv, som er en af Københavns ældste pladser, af byinventar, placeret uden mål eller en overordnet plan. Etableringen af en toiletbygning er endnu et eksempel på et uigennemtænkt tiltag.

I nedenstående uddrag fra hhv. Kulturministeriets retningslinjer for kommunernes sikring af kulturhistoriske miljøer, Københavns arkitekturpolitik og Københavns Kommuneplan 2024, fremgår det, at de kulturhistoriske miljøer skal sikres. Dette sker ikke, med placeringen af toiletbygningen.

I Kulturministeriets retningslinjer for sikring af de kulturhistoriske bevaringsværdier i kommunerne er anført:

”En kommuneplan skal indeholde retningslinjer, der sikrer de kulturhistoriske bevaringsværdier både i byerne og i det åbne land. Bevaringsværdier er fortidsminder, bygninger og kulturmiljøer samt kirkerne og deres omgivelser.

Kommunerne skal sikre både bevaringsværdige enkeltelementer og kulturhistoriske helheder, dvs. værdifulde kulturmiljøer.”

I Københavns Kommunes Arkitekturpolitik 2017-2025, er anført:

Kap. 3, ”Respekter eksisterende kulturværdier i bymiljøer, bygninger og byrum”: ”Stedets fortælling:

”Udviklingen af København skal respektere de eksisterende kulturværdier. Det betyder, at vi ikke alene ser på, om en bygning eller anden fysisk struktur i sig selv er bevaringsværdig, men at vi også tager højde for, hvad der har en særlig kulturel eller social værdi for byens borgere og brugere”.

”Det gør vi ved at ... 03.1 - tage højde for og understøtte de værdifulde kulturmiljøer og de bevaringsværdier, der knytter sig til området, når vi planlægger byudvikling”.

I følgende uddrag fra Københavns Kommune plan 2024 er anført:

”En historisk by i konstant udvikling”.

”København er rig på kulturhistoriske spor og fortællinger, som giver bydelene forskellige lokale identiteter, egenarter og sjæl. Kulturarven danner rammen om københavnernes fælles historie, og det er vigtigt at sikre de steder og historier, der står som karakteristiske vidnesbyrd om Københavns overordnede fortællinger eller de lokale udviklingstræk og særlige identiteter. Københavns historie fortalt gennem bygningsarven er summen af byens udvikling over tid, og der tilføjes fortsat nye lag til fortællingen.”

På Gammel Torv er en koncentration af samtidige bygninger som alle er udpegede af-, og til, at være af en særlig værdi for Københavns Kommune.

I Københavns Kommuneplan 2024 udpeges bevaringsværdige bygninger som anført på [denne liste](#).

Adresse	Matrikel/ejerlav	Ejendoms- og Bygningsnummer	Opført år	Bevaringsmæssig værdi	Registreringsdato	Fredet
Gammeltorv 14	4, Nørre Kvarter	101-6010461-1	1798	1	08061995	JA
Gammeltorv 16	6, Nørre Kvarter	101-6010461-2	1801	1	08061995	
Gammeltorv 18	6, Nørre Kvarter	101-6010462-1	1797	1	08061995	JA
Gammeltorv 18	6, Nørre Kvarter	101-6010462-2	1796	1	08061995	JA
Gammeltorv 18A	6, Nørre Kvarter	101-6010462-3	1797	1	08061995	JA

Rønnow Arkitekter A/S
E ra@ra.dk
www.ronnowarkitekter.dk
CVR-nr. 18 73 82 95

Adresse
Strandgade 27b, 2.
DK-1401 København K
T +45 59 44 32 00

Indehavere
Mette Prip Bonné, arkitekt MAA
Camilla L. Nybye, arkitekt MAA/MSc
Inge-Lise Kragh, arkitekt MAA, NORDMAK

Bank
Jyske Bank
Reg. nr. 5037
Kontonr. 118587-2

Gammel Torv 22	38, Vester Kvarter	101-6027248-1	1797	1	06071995	JA
Gammel Torv 22	38, Vester Kvarter	101-6027248-3	1797	1	06071995	JA
Gammel Torv 24	275, Vester Kvarter	101-6027346-1	1899	3	06071995	
Gammel Torv 4	98, Snarens Kvarter	101-6010771-1	1900	3	06071995	
Gammel Torv 6	99, Snarens Kvarter	101-6010772-1	1934	1	06071995	JA
Gammel Torv 8	1 Nørre Kvarter	101-6010460-1	1908	2	06071995	

I ovenstående skema er de samtidige bygninger markeret med rosa. Bemærk at bygningerne Gl. Torv 14, 16, 18 og 22 alle er samtidige og opført umiddelbart efter Københavns brand 1795. Denne understøttes af Kulturministeriets kort over bygninger på Gammel Torv der alle er fredede eller af høj bevaringsværdi. Se nedenfor.

Kulturministeriets kort over fredede bygninger og bygninger med højbevaringsværdi på Gammel Torv.

På kortet ses den nye toiletbygning, som et rødt rektangel. Toiletbygningen er placeret midt imellem koncentrationen af samtidige fredede og bevaringsværdige ejendomme opført umiddelbart efter Københavns Brand i 1795.

Toiletbygningens placering medfører, at samspillet mellem de historiske bygninger og Caritasspringvandet brydes, og det historiske bymiljø kraftigt forringes.

Opsummering:

Den Suhrske Stiftelse kræver at beslutningen om at opføre en toiletbygning foran og tæt op af Gammel Torv 22, ophæves.

Det er dokumenteret, at der til beslutningen hverken foreligger en retmæssig proces, et retvisende besluningsgrundlag, et dokumenteret behov eller hensyntagen til et arkitektonisk og historisk

Rønnow Arkitekter A/S
E ra@ra.dk
www.ronnowarkitekter.dk
CVR-nr. 18 73 82 95

Adresse
Strandgade 27b, 2.
DK-1401 København K
T +45 59 44 32 00

Indehavere
Mette Prip Bonné, arkitekt MAA
Camilla L. Nybye, arkitekt MAA/MSc
Inge-Lise Kragh, arkitekt MAA, NORDMAK

Bank
Jyske Bank
Reg. nr. 5037
Kontonr. 118587-2

bymiljø, den efterkommer ikke kulturministeriets retningslinjer eller Københavns Kommunes egen arkitekturpolitik og Kommuneplan 2025.

Det af Københavns Kommune fremsendte materiale, som dokumenterer sagsprocessen, vidner om en mangelfuld sagsbehandling, der ikke i tide har verificeret den oprindeligt tiltænkte placering, og derfor ændrer på placeringen efter sagen har været politisk behandlet. Teknik- og Miljøforvaltningen har ikke afsøgt andre løsningsmodeller, eller udarbejdet budgetter for alternative løsninger. En sagsproces, der kun vidner om, for færrest mulige midler, at tilfredsstille tissetrængende gæster i nattelivet, som måske er heldige at finde frem til toiletbygningen.

Alternative løsningsforslag:

Afslutningsvist henvises til alternative løsningsforslag til offentlige toiletter, som også servicerer Vestergade, og som er centralt beliggende, både i forhold til færdselsåren for nattegæster i Indre København og offentlig befordring:

Forslag:

1. Natåbning af de offentlige toiletter på Rådhuspladsen. Toiletsøjlen på Nytorv erstattes med den nye toiletbygning. Nedlæg toiletsøjlen på Gammel Torv.
2. Natåbning af de offentlige toiletter på Rådhuspladsen og bevaring af de eksisterende toiletsøjler på Gammel Torv og Nytorv.

Kort tilknyttet forslag 1:

Nytorv, ny døgnåben toiletbygning

Gode toiletfaciliteter til nattegæsterne i Vestergade. Central placering i færdselsåren. I overensstemmelse med lokalplan 480. Anvend nedlægningen af søjlen på Gammel Torv til at finansiere opsynet på toiletterne på Rådhuspladsen. Alternativt, tilbyd gebyr fra restauratørerne for kollektive toiletfaciliteter.

Kort tilknyttet forslag 2:

Eksisterende toiletsøjler på gammel Torv og Nytorv

Gode toiletfaciliteter til nattegæsterne i Vestergade. Central placering i færdselsåren. I overensstemmelse med lokalplan 480. Øgede udgifter til opførelse og drift af en ny stor toiletbygning udgår. Midlerne kan i stedet anvendes til opsyn af de eksisterende toiletter på Rådhuspladsen.

Rønnow Arkitekter A/S
E ra@ra.dk
www.ronnowarkitekter.dk
CVR-nr. 18 73 82 95

Adresse
Strandgade 27b, 2.
DK-1401 København K
T +45 59 44 32 00

Indehavere
Mette Prip Bonné, arkitekt MAA
Camilla L. Nybye, arkitekt MAA/MSc
Inge-Lise Kragh, arkitekt MAA, NORDMAK

Bank
Jyske Bank
Reg. nr. 5037
Kontonr. 118587-2

Nærværende klage er fremsendt til:

- Københavns Kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen
- Borgmester for Teknik- og Miljø, Line Barfod
- Københavns Kommune, Område for bygninger

Samt Cc:

- Slots og Kulturstyrelsen
- Folketingets Ombudsmand

Med venlig hilsen

Charlotte Donsig
Arkitekt MAA

Historik, opsummeret:

13.09.2024 Indsigelse

- fremsendt af Rønnow Arkitekter A/S (afs. Camilla Løntoft Nybye), på vegne af Den Suhrske Stiftelse.

11.10.2024 Svarskrivelse

- fra Københavns Kommune, Teknik- og Miljø, Renhold og Driftsviden (afs. Martina Henze)

14.11.2024 mail; Anmodning om klageprocedure og oplysning om sagsproces

- fremsendt af Rønnow Arkitekter A/S (afs. Charlotte Donsig) på vegne af Den Suhrske Stiftelse

25.11.2024 Svarskrivelse

- fra Københavns Kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen (afs. Jakob Hjuler Tamsmark).

Vedhæftede bilag:

Fuldmagt fra Den Suhrske Stiftelse

Bilag 1:

13.09.2024 Indsigelse

- fremsendt af Rønnow Arkitekter A/S (afs. Camilla Løntoft Nybye), på vegne af Den Suhrske Stiftelse.

Bilag 2:

Gennemgang af svarskrivelse fra Teknik- og miljøforvaltningen af 25.11.2024, samt de anførte bilag, som jf. besvarelse af 25. november 2024, udgjorde beslutningsgrundlaget.

Bilag 3:

Bilag Tegning selvrensende toilet Fremsendt af Københavns Kommune den 25.11.2024

Rønnow Arkitekter A/S
E ra@ra.dk
www.ronnowarkitekter.dk
CVR-nr. 18 73 82 95

Adresse
Strandgade 27b, 2.
DK-1401 København K
T +45 59 44 32 00

Indehavere
Mette Prip Bonné, arkitekt MAA
Camilla L. Nybye, arkitekt MAA/MSc
Inge-Lise Kragh, arkitekt MAA, NORDMAK

Bank
Jyske Bank
Reg. nr. 5037
Kontonr. 118587-2

Københavns Kommune
Teknik – og Miljøforvaltningen
Parker, Kirkegårde og Renhold
Att. Bygningskonstruktør Frank Beyer Reigstad

København, den 13. september 2024

Indsigelse mod opførelse af en toiletbygning på Gammel Torv, foran den fredede ejendom Gammel Torv 22.

På vegne af Den Suhrske Stiftelse fremsendes hermed en indsigelse mod opførelse af en toiletbygning foran Den Suhrske Stiftelses fredede ejendom Gammel Torv 22.

Det er kommet Den Suhrske Stiftelse for øre, at der påtænkes opført en toiletbygning på Gammel Torv, af en grundplan på 6,4 x 2,6 m, med gavlflygt i flugt med skel til-, og placeret foran Gammel Torv 22, i en afstand på 8m.

Ejendommen Gammel Torv 22 er en værdifuld bygning for København, på Gammel Torv. Den blev genopbygget af den Suhrske familie efter den Suhrske gård nedbrændte under Københavns Brand i 1795. Allerede før branden udgjorde ejendommen baggrunden for Caritas springvandet, som har prydet pladsen siden 1608.

Ejendommens facade mod Gammel Torv er klassicistisk og symmetrisk, og er fremhævet og afbilledet i flere bogværker om Københavns borgerlige bygninger. Ejendommens istandsættelse i 1990, blev i 1991 præmieret af Københavns Kommune.

Udover ejendommens egenverdi understøtter ejendommen det arkitektoniske samspil med samtidige bygninger, opført efter Københavns Brand i 1795.

Af fredningsværdier kan nævnes; Citat fra Kulturministeriet, Slots- og Kulturstyrelsen "Fredningsværdier" dateret 2016;

"Miljømæssig værdi:

Den miljømæssige værdi for Den Suhrske Gård knytter sig til beliggenheden ved torvet, som for en stor del er omkranset af bygninger fra 1800-tallet, og hvor huset indtager en prominent plads over for Caritas-springvandet."

"Kulturhistorisk værdi:

Den kulturhistoriske værdi for Den Suhrske Gård knytter sig i det ydre til ejendommen som et eksempel på den rigt udsmykkede klassicisme, der var inspireret af en af tidens største arkitekter, C.F. Harsdorff. Mange ejendomme opført efter branden dyrkede en mere neddæmpet klassicisme, mens Den Suhrske Gård bygger videre på et ældre, mere pompøst formsprog, muligvis efter forbillede af familiens tidligere, nedbrændte gård på samme grund. Klassicismen som ideal vandt indpas i takt med borgerskabets stigende indflydelse og kom som stilart til at præge de bygninger, der blev opført i anden halvdel af 1700-tallet og første halvdel af 1800-tallet – og dermed København. Det klassicistiske formsprog kommer til udtryk i forhusets facade, som er forsynet med gesimser, pilastre, attika, profilerede vinduesindfatninger m.v. Hertil kommer facadernes taktfaste vinduessætning med de oprindelige korspostvinduer med todelte underrammer, som er karakteristisk for periodens bygninger."

Bilag 2:

Tilknyttet "Klage over etablering af en ny stor toiletbygning tæt op ad ejendommen Gammel Torv 22" fra Den Suhrske Stiftelse, 20 december 2024 .

Gennemgang af svarskrivelse fra Teknik- og miljøforvaltningen af 25.11.2024, samt de anførte bilag, som jf. besvarelse af 25. november 2024, udgjorde beslutningsgrundlaget.

T.v. Kommende placering af ny, stor toiletbygning. Placeringen er besluttet efter afsluttet politisk behandling, da det opdages, at bygningen ikke kan indsættes hvor den nuværende søjle står.

T.h. Kort over nuværende placering af lille toiletsøjle. Det er den nuværende placering, der indgik i beslutningsgrundlaget.

Gennemgang af div. dokumenter i anførte links i svarskrivelse fra Københavns Kommune Teknik- og miljøforvaltningen, af 25. november 2024:

Vedr. Indre By Lokaludvalg af 28. januar 2022, J.nr. 2022-0007634;

Det fremgår at " Med mail den 17. december 2021 oplyste Teknik- og Miljøforvaltningen, at Teknik- og Miljøudvalget har bedt forvaltningen om at udarbejde en liste over placeringer for nye offentlige toiletter i Københavns Kommune, som skal forelægges Teknik- og Miljøudvalget i foråret 2022."

- Det er kritisabelt, at Lokaludvalget for Indre By ikke har udført en borgerforespørgsel, hvilket det er tilfældet for følgende Lokaludvalg: Amager Vest, Amager Øst, Bispebjerg, Brønshøj-Husum, Christianshavn, Nørrebro, Vanløse, Vesterbro & Kgs. Enghave, Østerbro.

Jf. kortillustration i besvarelsen fra Københavns Kommune, er placeringen af toiletbygningen meget tæt på Gammel Torv 22. På grund af nedenfor nævnte gener, som toiletbygningen vil medføre, vurderes det, at Den Suhrske Stiftelse, Gammel Torv 22, burde have været inddraget i en partshøring.

- Toiletbygningen hindrer parkering for afsætning og afhentning af gangbesværede borgere, der skal have adgang til Folketingets Ombudsmand, som er en offentlig institution, og som har til huse i Gammel Torv 22.
- Der bliver typisk urineret op af toiletbygninger. Det vurderes, at der er overvejende sandsynlighed for, at toiletbygningen vil medføre kraftige lugtgener for de ejendomme, der ligger tættest på toiletbygningen, herunder Gammel Torv 22, og for alle forbipasserende.
- Toiletbygningens tætte beliggenhed på Gammel Torv 22 medfører et ugeneret areal, som erfaringsmæssigt medfører afføring og skrald i arealet.

- Arealet mellem toiletbygningen og Gammel Torv 22 vil indbyde til overnattende gæster/hjemløse.
- Den anseelige bredde og højde på toiletbygningen vil hindre udsynet til torvet fra stueetagen i Gammel Torv 22.

Dot 2: "Der er et behov for toiletter ved spisesteder. Det viser, at spisestederne skubber ansvaret for toiletbetjeningen af deres kunder fra sig".

- Københavns Kommune opfordrer ikke beværetningerne og spisestederne til at tage ansvaret for at tilbyde deres gæster toiletfaciliteter, men overtager i stedet ansvaret.

Dette er også nævnt under:

"Til Kultur- og Fritidsforvaltningen" Dot 3 ; Som led i bevillingspolitikken bør der stilles krav til barer mv. om tilstrækkelig toiletkapacitet.

- Det kritiseres, at kravet ikke er søgt indskærpet/gjort gældende.

Dot4: " Kommunen bør undersøge, om der kan indrettes toiletter i butikker og i nedlagte butikslokaler fremfor på offentligt areal, som kan anvendes af offentligheden i dagtimerne."

- Det er kritisabelt, at denne og andre muligheder ikke er undersøgt. Herunder muligheden for etablering af offentlige toiletter på centrale steder, ved f.eks. metrostationer. Her kan de allerede etablerede elevatorer og oplyste forhold med fordel udnyttes.

Bilag 1 Overblik over politisk behandling

I bilaget fremgår det, at "Teknik og Miljøudvalget godkendte de endelige placeringer af tidligere bevilligede toiletter fra Budget 2020 og Overførelsessagen 2019 og 2020. Indstilling blev godkendt uden afstemning".

- Det kritiseres, at der ikke indgår noget dokument, som viser de placeringer, der henvises til. I svarskrivelsen af 25. november 2024 fremgår det dog, at man forventede at toiletbygningen skulle stå hvor den eksisterende toiletsøjle står, altså var det den placering der indgik i beslutningsprocessen. Det kritiseres, at placeringen er dårligt belyst og i øvrigt er ændret efter beslutningsprocessens afslutning.

Henvi sning: "Bilag 2. Teknik- og Miljøforvaltningens toiletprioriteringsliste 2022 – Indsatser til øget toiletkapacitet og serviceniveau".

I bilaget anføres det, hvilke placeringer, der indgår i Teknik- og Miljøforvaltningens prioriteringsliste. I skrivelsen anføres bla.:

"For at afdække borgernes ønsker og behov har forvaltningen i en høring bedt alle Københavns Kommune Lokaludvalg om forslag til nye offentlige toiletter samt en begrundelse for, hvorfor den enkelte placering foreslås."

"Der er indkommet høringssvar fra alle 12 Lokaludvalg, som indeholder en række forslag om alt fra nye toiletplaceringer over udvidede åbningstider... etc".

- Det bemærkes, at fra Lokaludvalg Indre By foreligger der ingen forslag om ny placering af ny en toiletbygning på Gammel Torv, og der foreligger ingen begrundelse for placering af en ny toiletbygning på Gammel Torv.

Desuden

"Forvaltningen foreslår opsætningen af fire nye større toiletter i Indre By." "Forvaltningen har på baggrund af høringssvar fra lokalområderne, dialog med natteværterne i Kultur- og Fritidsforvaltningen og erfaringerne fra Teknik o- og Miljøforvaltningens drift af toiletter afdækket, hvor der opleves flest gener pga. af manglende toiletkapacitet ifm. Nattelivet. Det gør der i – og omkring, Vestergade og/Gammel Torv. Der foreslås endvidere at erstatte de to eksisterende

toiletter på Gammeltorv....., med to døgnåbne toiletter med større kapacitet og samme størrelse som på Nørregade/Gothersgade og Israels Plads”.

- Det konkluderes, at det er Teknik- og Miljøforvaltningen alene, der foreslår en ny, stor toiletbygning og en ny placering på Gammel Torv, da der ikke er et dokumenteret behov.
- Der foreligger ingen bilag, som påviser, at det eksisterende toilet på Gammel Torv er udsat for hårdere drift. Teknik- og Miljøforvaltningens argumentation for en ny toiletbygning i en ny placering er derfor ikke begrundet.
- Det foreslås, at toiletterne på Rådhuspladsen bliver bemandede, med samme argumentation, som i pos. 4. omhandlende Langelinie 25. Hvorfor har det forslag ikke været til behandling?

Henvisning: Bilag 3. ”Høringssvar 12 Lokaludvalg”.

Indeholder samtlige høringssvar indkommet fra de 12 Lokaludvalg.

”Indre By Lokaludvalg” udarbejdet af Teknik- og Miljøforvaltningen 28. januar 2022.

- I skriftet er der intet sted nævnt en offentlig toiletbygning på Gammel Torv.

Henvisning: ”Bilag 4. Forvaltningens vurdering af indkomne forslag fra Lokaludvalgene”.

I bilaget er anført, at ”Dette bilag indeholder forvaltningens vurdering af alle indkomne forslag, indkommet via lokaludvalgenes høringssvar”.

- Altså angives i bilag 4 de kriterier, som blev lagt til grund for placeringerne. Gammel Torv er ikke nævnt. Det er således ikke oplyst hvilke kriterier, der har lagt til grund for placeringen af toiletbygningen. Placeringen er således besluttet uden et vurderingsgrundlag.

Henvisning: ”Bilag 5 Toiletindsatser efter bydel”.

Skema, som anfører toiletindsatser efter bydel.

”Gammeltorv 22F / 1.Øget toiletkapacitet og renere toiletter i nattelivet / Nyt standardtoilet med handicapvenligt unisextoilet, mindre unisextoilet og pissoir. Eksisterende mindre unisextoilet (AFA JCDecaux) flyttes til Fredens Park”.

- Den besluttede placering er en anden, end den, hvor bygningen skal opføres.

Referat ”Til Prioritering af midler i pulje til toiletindsatser” af 30.01.2023.

”Forvaltningen foreslår, at opsætte to nye toiletter bestående af hvert et handicap unisex toilet, et unisex toilet og et pissoir på allerede eksisterende toiletplaceringer i Borgergade 1F og på Gammeltorv 22F. ”

- Den mindre toiletsøjle på Gammel Torv udmod Vestergade erstattes af en stor toiletbygning i ny placering udfør Gammel Torv 22. Det er således direkte forkert, at der er den eksisterende placering anvendes. En eksisterende placering vil være ud til Vestergade.

17. december 2021: Teknik- og Miljøudvalget bad forvaltningen om at udarbejde en liste over placeringer for nye offentlige toiletter i Københavns Kommune.

28. januar 2022: Bilag 5: Udateret skema over toiletindsatser efter bydel:

- Her anføres: Placering Gammel Torv 22F, og ikke udfør Gammel Torv 22

13.06.2022: Teknik- og Miljøforvaltningens toiletprioriteringsliste 2022, Bilag 2:

- Det bemærkes, at Gammel Torv ikke nævnt under anbefalede, konkrete lokationer.

Københavns Kommune
Teknik – og Miljøforvaltningen
Parker, Kirkegårde og Renhold
Att. Bygningskonstruktør Frank Beyer Reigstad

København, den 13. september 2024

Indsigelse mod opførelse af en toiletbygning på Gammel Torv, foran den fredede ejendom Gammel Torv 22.

På vegne af Den Suhrske Stiftelse fremsendes hermed en indsigelse mod opførelse af en toiletbygning foran Den Suhrske Stiftelses fredede ejendom Gammel Torv 22.

Det er kommet Den Suhrske Stiftelse for øre, at der påtænkes opført en toiletbygning på Gammel Torv, af en grundplan på 6,4 x 2,6 m, med gavl i flugt med skel til-, og placeret foran Gammel Torv 22, i en afstand på 8m.

Ejendommen Gammel Torv 22 er en værdifuld bygning for København, på Gammel Torv. Den blev genopbygget af den Suhrske familie efter den Suhrske gård nedbrændte under Københavns Brand i 1795. Allerede før branden udgjorde ejendommen baggrunden for Caritas springvandet, som har prydet pladsen siden 1608.

Ejendommens facade mod Gammel Torv er klassicistisk og symmetrisk, og er fremhævet og afbilledet i flere bogværker om Københavns borgerlige bygninger. Ejendommens istandsættelse i 1990, blev i 1991 præmieret af Københavns Kommune.

Udover ejendommens egenverdi understøtter ejendommen det arkitektoniske samspil med samtidige bygninger, opført efter Københavns Brand i 1795.

Af fredningsværdier kan nævnes; Citat fra Kulturministeriet, Slots- og Kulturstyrelsen "Fredningsværdier" dateret 2016;

"Miljømæssig værdi:

Den miljømæssige værdi for Den Suhrske Gård knytter sig til beliggenheden ved torvet, som for en stor del er omkranset af bygninger fra 1800-tallet, og hvor huset indtager en prominent plads over for Caritas-springvandet."

"Kulturhistorisk værdi:

Den kulturhistoriske værdi for Den Suhrske Gård knytter sig i det ydre til ejendommen som et eksempel på den rigt udsmykkede klassicisme, der var inspireret af en af tidens største arkitekter, C.F. Harsdorff. Mange ejendomme opført efter branden dyrkede en mere neddæmpet klassicisme, mens Den Suhrske Gård bygger videre på et ældre, mere pompøst formsprog, muligvis efter forbillede af familiens tidligere, nedbrændte gård på samme grund. Klassicismen som ideal vandt indpas i takt med borgerskabets stigende indflydelse og kom som stilart til at præge de bygninger, der blev opført i anden halvdel af 1700-tallet og første halvdel af 1800-tallet – og dermed København. Det klassicistiske formsprog kommer til udtryk i forhusets facade, som er forsynet med gesimser, pilastre, attika, profilerede vinduesindfatninger m.v. Hertil kommer facadernes taktfaste vinduessætning med de oprindelige korspostvinduer med todelte underrammer, som er karakteristisk for periodens bygninger."

"Arkitektonisk værdi:

Den arkitektoniske værdi for Den Suhrske Gård knytter sig i det ydre til facadernes rige klassicistiske udtryk, der karakteriseres ved en stram facadekomposition, en overordnet symmetri og et fladebetonet, taktfast udtryk. Pilastre, kordon- og hovedgesimsen og vinduesindfatningerne har dels en dekorativ, dels en kompositorisk funktion, idet de skaber en visuel balance. De glatte murflader, den refendfugede underetage og den taktfaste placering af vinduerne bidrager til facadens værdige fremtræden, der højnes af porten og de profilerede gesimser".

"Bærende fredningsværdi:

De bærende fredningsværdier for Den Suhrske Gård knytter sig overordnet til ejendommen som et eksempel på den rigere variant af en klassicistisk byejeendom opført efter Københavns brand i 1795, der samler bopæl og erhverv i en jejeje. De bærende fredningsværdier knytter sig i det ydre til hovedformen på det grundmurede for- og sidehus og baghus, den pudsede facade med gesimser, refendfugning, pilastre med alle detaljer, vinduesindfatninger, portåbning med skur, og det udsmykkede portrum. Hertil kommer kontrasten mellem den præsentable facade mod torvet og den prunkløse gårdside. Endvidere kommer skorstenspiberne i taget på forhuset samt den traditionelle materialeholdning."

Bygningen er i øjeblikket under hovedstandsættelse, således at ejendommens fredningsværdier og arkitektoniske- samt kulturhistoriske værdier bevares. Ejendommen vil, som hidtil, medvirke til at udgøre en smuk ramme omkring Gammel Torv med Caritas springvandet i grunden.

En toiletbygning placeret foran ejendommen vil spærre for udsynet, og medføre, at den for Gammel Torv værdifulde klassicistiske facade ikke længere kan aflæses i sin helhed, og som er en forudsætning for værdisætningen. Fortællerværdien om Københavns historie og samspillet mellem torvets bygninger vil blive kraftigt svækket, såfremt en toiletbygning placeres foran Gammel Torv 22.

Herudover forventes det, at det areal der skabes bag en toiletbygning vil øge graden af affaldshenkastning, men også af afføring og urinering, da toiletbygningen vil gøre det mere ugenert. Det er desværre en tendens, der er observeret opstået sammen med byggepladshegnet omkring Frederiksberggade 2-4 (Bestseller). En åben pladsdannelse opleves derimod at have en gavnlig effekt, således at affaldshenkastning og afføring samt urinering minimeres.

Endelig skal det nævnes at Folketingets Ombudsmand har til huse i ejendommen. Det, nu flerårige byggeri af Frederiksberggade 2-4, har belastet Ombudsmandsinstitutionen, og det er deri gennem tydeliggjort, at det er vigtigt, at Ombudsmandsinstitutionen er synlig i gadebilledet og er let at finde for borgerne, samt at adgangen er imødekomende. Det vil næppe være scenariet, såfremt toiletbygningen placeres foran Gammel Torv 22.

Med ovenstående, anbefales det, at den åbne plads med Caritas springvandet foran Gammel Torv 22, fortsat friholdes, og at toiletter anlægges et andet sted, eller, såfremt lokaliteten ikke kan fraviges, placeres under terræn.

Der anmodes svar på nærværende skrivelse, om evt. planer om toiletter på Gammel Torv.

Med venlig hilsen

Camilla Løntoft Nybye

Arkitekt MAA, MSc, Kgl. Bygningsinspektør

Fuldmagt

Den Suhrske Stiftelse

(Etatsråd Johannes Theodorus Suhrs og Hustru Caroline Falchs Stiftelses Første Afdeling)

CVR-nr. 51996313

(“Stiftelsen”)

som ejer ejendommen

Gammeltorv 22

Vester Kvarter

1457 København K

Matrikelnr. 38 København

bemyndiger herved

Rønnow Arkitekter A/S

CVR-nr. 18738295

Ny Kongensgade 9, 2. sal

1472 København K

til på Stiftelsens vegne at fremsætte indsigelse mod og i øvrigt varetage Stiftelsens interesser i forbindelse med Københavns Kommunes planer om at opstille en toiletbygning på Gammeltorv.

Den 7. maj 2026

På Stiftelsens vegne

Thomas Thordal Sevelsted

Bestyrelsesformand

ADMINISTRATION

DEN SUHRSKE STIFTELSE · Bonderupvej 148 · 4370 St. Merløse · bonderup@suhrske.dk